

Молодь і ринок

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 4 (147) квітень 2017

Видається з лютого 2002 року

УДК 051 Журнал внесено в оновлений перелік фахових видань з педагогічних наук рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України (наказ №1328 від 21.12.2015 р.)

Засновник і видавець: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України:
Серія КВ №12270–1154 ПР від 05.02.2007 р.

ISSN 2308-4634 Журнал 5 червня 2013 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж).

3 червня 2013 року журнал співпрацює з Академією Полонійною у Ченстохові, Польща.

Шеф-редактор

Надія СКОТНА, *д.філос.н., професор*

Головний редактор

Наталія ПРИМАЧЕНКО, *к.пед.н., член Національної спілки журналістів України*

Редакційна колегія:

Надія СКОТНА, *д.філос.н., професор*

Фабіан АНДРУШКЕВИЧ, *д.пед.н. (Польща)*

Микола ДУБИНА, *д.філол.н., професор, академік АН ВО України*

Микола ЄВТУХ, *д.пед.н., професор, академік НАПН України*

Ірина ЗВАРИЧ, *д.пед.н., старший науковий співробітник*

Володимир КЕМІНЬ, *д.пед.н., професор*

Микола КОРЕЦЬ, *д.пед.н., професор, академік АН ВО України,
член Національної спілки журналістів України*

Анджей КРИНЬСЬКІ, *к. прелат, проф. др. (Польща), академік АН ВО України*

Іван МИХАСЮК, *д.е.н., професор, академік*

Леонід ОРШАНСЬКИЙ, *д.пед.н., професор*

Олег ПАДАЛКА, *д.пед.н., професор, академік АН ВО України*

Микола ПАНТЮК, *д.пед.н., професор*

Інна РОМАЩЕНКО, *к.пед.н.*

Мирослав САВЧИН, *д.психол.н., професор*

Олег ТОПУЗОВ, *д.пед.н., професор, член Національної спілки журналістів України*

Марія ЧЕПЛЬ, *д.пед.н., професор*

Олександр ШПАК, *д.пед.н., професор, академік АН ВО України*

член Національної спілки журналістів України

Адреса редакції: Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24

Тел., (068) 502-45-49; 8 (03244) 76-111; e-mail: vachevsky@meta.ua; веб-сайт: <http://mr.dspu.edu.ua>

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету (протокол №6 від 21.03.2017 р.)

Посилання на публікації “Молодь і ринок” обов’язкові

Редакція приймає замовлення на випуск тематичного номера або окремого розділу за кошти замовника.

Редакція приймає замовлення на розміщення реклами.

Редакція зберігає за собою право скорочувати і виправляти матеріали. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, статистичних даних та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Підписано до друку 27.03.2017 р. Ум. друк. арк. 19,95.

Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 100 прим. Формат 60 x 84 1/8. Гарнітура Times New Roman.

Віддруковано у поліграфічній фірмі “ШВИДКОДРУК”

82100, Львівська обл., м. Дрогобич, вул. Данила Галицького, 1
тел.: (0324) 41-08-90

© Молодь і ринок, 2017

Молодь і ринок

№4 (147) квітень 2017

ЗМІСТ

Олена Невмержицька Теоретичні основи формування педагогічних здібностей майбутніх вчителів іноземної мови.....	6
Jolanta Wąsacz-Krztoń Programy do nauki śpiewu w gimnazjach galicji zachodniej w dobie autonomii w świetle sprawozdań szkolnych.....	10
Ewa Nidecka Muzyka współczesna w świetle pedagogicznej interpretacji dzieła muzycznego – propozycja metodyczna.....	15
Наталія Зайченко Педагогічне настановлення Концепсьон Ареналь стосовно ставлення до засуджених осіб.....	21
Микола Курач, Іван Нищак Методика навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій засобами комп'ютерної техніки (на прикладі геометричного і проєкційного креслення).....	26
Тетяна Пантюк, Марія Воробель Емоційно-естетичний розвиток дитини-дошкільника у системі “Реджо-педагогіки”.....	32
Іван Матішин Компоненти професійної компетентності вчителя фізичної культури.....	36
Галина Задільська Сучасні технології формування англomовної компетенції у писемному мовленні у студентів-філологів ВНЗ.....	42
Kinga Fink Szkolnictwo muzyczne we Lwowie w okresie międzywojennym (1918 – 1939).....	47
Оксана Тур Класифікація методів формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності.....	53
Микола Марчук, Катерина Осадча Аналіз методик навчання візуального програмування майбутніх інженерів-програмістів.....	58
Jacek Ścibor Dojrzałość i wielostronność interpretacji literackiego utworu muzycznego.....	63
Анна Шайнер Іншомовна підготовка студентів вищих технічних навчальних закладів у контексті вимог Болонського процесу.....	68
Наталія Сяська Підготовка майбутніх філологів до професійної діяльності: сучасні виклики, полікультурні засади навчання... ..	72
Алла Загородня Компаративістичний аналіз мережі вищих економічних навчальних закладів Республіки Польщі та України... ..	78
Галина Розлуцька Організаційні умови становлення першого релігійного вищого навчального закладу в Закарпатті.....	82
Ольга Лучанінова Функціонування виховної системи технічного ВНЗ в аспекті дисертаційного дослідження: педагогічний експеримент.....	88

Руслан Кравець Організація освітнього полікультурного середовища як соціальної системи полісуб'єктного типу в аграрному ВНЗ.....	93
Світлана Гайдук Шляхи формування іншомовної соціокультурної компетентності дітей дошкільного віку.....	99
Віта Безлюдна Зміна характеру професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у контексті вимог Болонського процесу.....	103
Юлія Баклаженко Компоненти змісту навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків систем.....	108
Olga Popowicz Kształcenie dzieci i młodzieży ukraińskiej w zakresie gry na bandurze w Przemysłu po II wojnie światowej...	113
Grzegorz Oliwa Ekspresja wokalna dzieci i młodzieży na zajęciach chóru w szkole ogólnokształcącej w Polsce.....	117
Mirosław Dymon Partycypacja gimnazjalistów w kulturze muzycznej.....	121
Марія Камінська Вплив церковного професійного академічного співу на трансформацію автентичної пісенної традиції...	129
Олександр Маляров Значення педагогічного менеджменту для професійної діяльності педагога.....	133
Ігор Зубрицький Ретроспективний погляд на розвиток педагогічних часописів Східної Галичини 20 – 30-х рр. XX ст...	138
Валентина Мисько Проблема сімейного виховання в педагогічній спадщині Януша Корчака.....	145
Андрій Котловський Рефлексивний підхід до процесу організації самостійної роботи майбутніх економістів з навчання англійської мови.....	150
Наталія Білан Використання ділової гри у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції студентів на заняттях з іноземної мови.....	154
Іванна Вітюк Загальна характеристика сучасних освітніх технологій.....	159
Володимир Мудрян Теоретико-методичні засади підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання, спорту та здоров'я людини...	164
Юлія Талалай Дидактичні моделі формування багатомовної особистості учня в процесі навчання іноземної мови: модель факторів і динамічна модель.....	170
Володимир Герасимчук Антиалкогольна пропаганда як важливий фактор гігієнічного виховання молоді на Закарпатті (друга половина XIX – початок XX ст.).....	174
Фатма Коразоглю (Геділ) Діагностування взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї у полікультурному вихованні дошкільників.....	178
Володимир Ракович Аналіз методологій розробки ігрових додатків для соціальних мереж.....	182
Катерина Бровко Особливості функціонування корпоративної культури вищого навчального закладу.....	186

Youth & market

MONTHLY SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL JOURNAL

№4 (147) April 2017

Published since February 2002

UDC 051 The magazine included in the updated list of specialized pedagogical editions by decision of
Certifying of the Ministry of Education and Science of Ukraine (the order №1328 21.12.2015)

Founder and published: Drohobych State Pedagogical University by I. Franko
Ivan Franko, 24 Str., Drohobych, Lviv region, Ukraine 82100
The journal is registered in the Ministry of Justice of Ukraine
Published State registration license:
Series KB № 12270 – 1154 IIP since 05.02.2007

ISSN 2308-4634 (Since June 2013).

Since June 2013 Journal is cooperating with **Academy Poloniyna in Chentstokhov Poland**

Chief Editor:

Nadia SKOTNA, *Dr. Sc. (Philosophy), Prof.*

Head Editor:

Natalia PRYMACHENKO, *Ph. D. (Pedagogic), Member of National Union of Journalists*

Editorial Board:

Nadia SKOTNA, *Dr. Sc. (Philosophy), Prof.*

Fabian ANDRUSHKEVYCH, *Dr. Sc. (Pedagogic), (Poland)*

Mykola DUBYNA, *Dr. Sc. (Philology), Prof. Academic of Ukraine ASHE*

Mykola YEVTUKH, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian NAPS*

Iryna ZVARYCH, *Dr. Sc. (Pedagogic), Senior Research Officer*

Volodymyr KEMIN, *Dr. Sc. (Psychology), Prof.*

Mykola KORETS, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukraine ASHE,
Member of Ukrainian NUJ*

Andrzej KRYNSKI, *Dr. Sc. Msgr. Prof. (Poland) Academic of Ukraine ASHE*

Ivan MYKHASYUK, *Dr. Sc. (Economics), Prof. Academic*

Leonid ORSHANSKIY, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof.*

Oleh PADALKA, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian ASHE*

Mykola PANTYUK, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof.*

Inna ROMASHCHENKO, *Ph. D. (Pedagogic)*

Myroslav SAVCHYN, *Dr. Sc. (Psychology), Prof.*

Oleh TOPUZOV, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Member of Ukrainian NUJ*

Maria CHEPIL, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof.*

Oleksandr SHPAK, *Dr. Sc. (Pedagogic), Prof. Academic of Ukrainian ASHE,
Member of Ukrainian NUJ*

Editorial office: Ukraine 82100, Lviv region, Drohobych, Ivan Franko, 24 str,

Tel. (068) 502-45-49, 8 (03244) 76-111; e-mail: vachevsky@meta.ua; website: <http://mr.dspu.edu.ua>

Recommended for publication by Academic Council of Drohobych State Pedagogical University
(protocol № 6, 21.03.2017)

Links to the publication of "Youth and market" obligatory

Edition takes orders to produce thematic issue or separate part at the expense of customer.

Edition takes orders to advertising.

Edition reserves the right to shrink and correct the matter. Articles signed by author express their own point of view.

Authors of publications are responsible for the accuracy of facts, quotations, private names, geographical names, statistics etc.

Signed to print 27.03.2017

Offset paper. Offset print. Edition of 100 copies. Size 60 x 84 1/8. Letter Times New Roman

Printed in the printing firm "Shwydkodruk" ("FastPrint")

Danylo Halatsky str., 1, Drohobych, Lviv Region 82100

tel.: (0324) 41-08-90.

YOUTH & MARKET, 2017

Youth & market

№4 (147) April 2017

CONTENTS

Olena Nevmerzhytska

The theoretical foundations of formation of future foreign language teachers' pedagogical capabilities.....6

Yolanta Vosach-Krzton

The programs of studying of singing at the middle schools in the western Halychyna in the era of autonomy in the light of school reports.....10

Yeva Nidetska

The contemporary music in the teaching of music interpretation of the musical work – a methodical proposal....15

Nataliya Zaychenko

The pedagogical lecture of conception arenal concerning the attitude towards the convicted persons.....21

Mykola Kurach, Ivan Nyshchak

The methodology of teaching of the engineering-graphic disciplines of future teachers of technologies by means of the computer technology (on the example of the geometric and projective drawing)...26

Tetyana Pantyuk, Mariya Vorobel

The emotional and aesthetic development of preschoolers in the “Reggio-pedagogy” system.....32

Ivan Matiyeshyn

The components of professional competence of teacher of physical culture.....36

Halyna Zadiltska

The modern technologies of forming of competence of english writing of students of the linguistic departments....42

Kinha Fink

Musical education in Lviv during the mid-war period (1918 – 1939).....47

Oksana Tur

The classification of methods of formation of communicative competence of future specialists of documentation and information activities.....53

Mykola Marchuk, Kateryna Osadcha

The analysis of teaching methodology of visual programming of future engineer of software.....58

Yatsek Stsibor

The maturity and versatility of interpretation of literary musical works.....63

Anna Shayner

The foreign training of students of higher technical educational institutions in the context of the requirements of Bologna process.....68

Nataliya Syaska

The training of future philologists to the professional activities: the modern challenges, the multicultural principles of studying.....72

Alla Zahorodnya

The comparative analysis of the network of the higher economic educational institutions of the republic of Poland and Ukraine...78

Halyna Rozlutska

The organizational and pedagogical conditions of activity of the first religious institution of higher education in Transcarpathia...82

Olha Luchaninova

Functioning of educational system of the technical higher educational university in the aspect of the dissertation research: the pedagogical experiment.....88

Ruslan Kravets	
The organization of educational multicultural environment as the social system of the multi-subjective type in the agrarian higher educational institution.....	93
Svitlana Hayduk	
The ways of formation of foreign sociocultural competence of preschool children.....	99
Vita Bezlyudna	
The changing nature of professional training of foreign languages teachers in the context of the Bologna process...	103
Yuliya Baklazhenko	
The components of content of teaching of the professionally oriented english writing of the future system analysts...	108
Olha Popowicz	
The traditions of teaching the Ukrainian children and youth to play bandura after the world war II in Przemysl....	113
Hrehosh Oliva	
The vocal expression of the children' and teenagers' choir in the system of secondary education in Poland...	117
Myroslav Dymon	
The participation of youth in music culture.....	121
Mariya Kaminska	
The effect of the church's professional academic singing on the transformation of authentic songs traditions...	129
Oleksander Malyarov	
The value of the pedagogical management in the professional activities of teacher.....	133
Ihor Zubrytskiy	
Retrospective view concerning the development of the pedagogical magazines in the Eastern Halychyna of the 20 – 30th of the 20th century.....	138
Valentyna Mysko	
The problem of family education in pedagogical legacy of Janush Korchak.....	145
Andriy Kotlovskiy	
The reflexive approach to the process of organization of individual work of future economists while teaching the english language.....	150
Nataliya Bilan	
The using of business game in the process of formation of foreign language communicative students' competence at the lessons of foreign language.....	154
Ivanna Vityuk	
The general description of modern educational technology.....	159
Volodymyr Mudryan	
The theoretical and methodical bases of preparation of future specialists of physical education, sport and health....	164
Yuliya Talalay	
Didactic models of formation of the multilingual personality: the model of factor and the dynamic model.....	170
Volodymyr Herasymchuk	
Antialcoholic propaganda as an important factor of hygienic education of youth in the Transcarpathian region (the second half of XIXth – the beginning of XXth century).....	174
Fatma Korazohlyu (Hedil)	
The diagnostics of interaction between the pre-school establishment and families in the process of multicultural education of preschool children.....	178
Volodymyr Rakovych	
The analysis of development of gaming applications for social networks.....	182
Kateryna Brovko	
Features of the functioning of the corporate culture of higher educational institutions.....	186

УДК 378:371.32:811

Руслан Кравець, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПОЛІСУБ'ЄКТНОГО ТИПУ В АГРАРНОМУ ВНЗ

Стаття присвячена питанням організації освітнього полісуб'єктного середовища в аграрному університеті. Розглянуто сутність поняття "середовище". Охарактеризовано освітнє полікультурне середовище полісуб'єктного типу. Детерміновано його компоненти. Обґрунтовано доцільність полісуб'єктної взаємодії у структурно-змістовній моделі полісуб'єктного освітнього середовища аграрного ВНЗ. Здійснено компаративний аналіз трактувань суб'єктності та полісуб'єктності з гносеологічного, аксіологічного і практиологічного ракурсів. Описано сутнісні властивості суб'єктності та полісуб'єктності.

Ключові слова: полісуб'єкт, культура, освіта, діалог, взаємодія.

Табл. 2. Літ. 15.

Руслан Кравець, кандидат педагогических наук, доцент кафедры украинского и иностранных языков
Винницкого национального аграрного университета

ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ СРЕДЫ КАК СОЦИАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ПОЛИСУБЪЕКТНОГО ТИПА В АГРАРНОМ ВУЗЕ

Статья посвящена вопросам организации образовательной полисубъектной среды в аграрном университете. Рассмотрена сущность понятия "среда". Охарактеризована образовательная поликультурная среда полисубъектного типа. Детерминированы ее компоненты. Обоснована целесообразность полисубъектного взаимодействия в структурно-содержательной модели полисубъектной образовательной среды аграрного вуза. Осуществлен компаративный анализ трактовок субъектности и полисубъектности с гносеологического, аксиологического и практиологического ракурсов. Описаны сущностные свойства субъектности и полисубъектности.

Ключевые слова: полисубъект, культура, образование, диалог, взаимодействие.

**Ruslan Kravets, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Ukrainian and Foreign Languages Department
Vinnytsya National Agrarian University**

THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL MULTICULTURAL ENVIRONMENT AS THE SOCIAL SYSTEM OF THE MULTI-SUBJECTIVE TYPE IN THE AGRARIAN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

The article deals with the issues of organizing the educational multi-subjective environment at the agrarian university. The essence of the concept "environment" is considered. The educational multicultural environment of a multi-subjective type is described. The author determines its components. The expediency of multi-subjective interaction in the structurally-informative model of the multi-subjective educational environment of the agrarian higher educational institution is proved. The comparative analysis of the interpretations of subjectivity and multi-subjectivity is carried out according to the gnoseological, axiological and praxeological perspectives. The main properties of subjectivity and multi-subjectivity are viewed.

Keywords: multi-subjective, a culture, an education, a dialogue, an interaction.

Постановка проблеми. Соціально-економічні та суспільно-політичні процеси, які відбуваються в Україні, висувають нові вимоги до рівня активності особистості. Крім того, активність особистості на сучасному етапі розвитку соціуму нерозривно пов'язана з полікультурним середовищем, у якому вона функціонує. Труднощі, з якими часто зіштовхується молодь під час реалізації соціокультурної активності, спричинюють протиріччя між потребами соціуму в формуванні активної полікультурної особистості та

індиферентністю молодих людей, їхнім відстороненням від участі в діяльності інститутів культури й освіти. Вже декілька декад у практиці соціокультурної діяльності спостерігається превалювання суб'єкт-об'єктних концепцій, орієнтованих на формування односторонніх раціоналістичних уявлень про людину, як наслідок, учасник культурних заходів розглядається у якості об'єкта [6, 3]. Таким чином, набуває актуальності питання формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі в освітньому середовищі ВНЗ як

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПОЛІСУБ'ЄКТНОГО ТИПУ В АГРАРНОМУ ВНЗ

у соціальній системі полісуб'єктного типу, що сприяє становленню у студентів різносторонніх об'єктивних уявлень про етнофори та успішному налагодженню діалогу культур.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Освітнє середовище було предметом досліджень В. Бусела, В. Глазичева, Н. Крилової, Ю. Мануйлова, О. Столбової, М. Хейдметс, А. Хуторского. Буття людини у двовимірному середовищі вивчали П. Бергер, Ю. Губін, С. Розум і Н. Соколова. Розв'язання проблеми становлення суб'єктності та полісуб'єктності особистості в соціокультурному просторі започатковано у працях І. Вачкова, О. Мурзіної, О. Фалуїної та ін., проте жоден з авторів не зробив спробу розглянути освітнє полікультурне середовище в аграрному університеті. Тож ставимо за мету розкрити сутність освітнього полікультурного середовища як соціальної системи полісуб'єктного типу в аграрному ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Розгляд питання організації освітнього полісуб'єктного середовища в аграрному університеті логічно розпочати з визначення поняття “середовище”. В. Бусел трактує середовище як: сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму; соціальна-побутові умови життя людини; оточення. Під навколишнім соціальним середовищем науковець розуміє сукупність людей, зв'язаних спільністю життєвих умов, занять, інтересів тощо [4, 1309].

У сучасній науковій літературі подано декілька визначень середовища: 1) місце, яке характеризується індивідуальністю, неповторністю, що складається, встановлюється, визріває і складає фундамент буденної культури (В. Глазичев) [5]; 2) простір діяльності, поведінки та спілкування, яке і створює матеріал для самоосвіти і самотворення особистості. Середовище можна створювати, розвивати, підтримувати, розширювати, збагачувати, виснажувати, охороняти, відтворювати, але воно не передається у спадок і не модернізується (Н. Крилова) [7, 95]; 3) все те, серед чого перебуває суб'єкт, що він наслідує, його опосередковує та узагальнює, тобто “збагачує або обідняє, ушляхетнює або вульгаризує, навчає чомусь і прирікає на незнання, виправдовує або звинувачує, витверезує або одурманює, охороняє або оскверняє” (Ю. Мануйлов) [8, 26]; 4) феномен, який пов'язаний із системою формування людської культури, безпосередньо й опосередковано впливає на розвиток людини, її окультурення, процес формування особистості

(О. Столбова) [12, 41 – 42]; 5) частина навколишнього світу, з якою суб'єкт взаємодіє безпосередньо, або посередньо, у відкритій або прихованій формі. Середовище виділяється з навколишнього світу завдяки взаємодії, яка існує лише у співвідношеннях “суб'єкт – середовище”, “система – середовище” (М. Хейдметс) [14, 78]; 6) природно або штучно створене соціокультурне оточення студента, яке включає різні види засобів і змісту освіти, здатні забезпечити його продуктивну діяльність (А. Хуторской) [15, 31].

Значущою для нашого дослідження є позиція П. Бергера [2], Ю. Губіна [6], С. Розума [10] та Н. Соколової [12], які вважають, що людина живе у двовимірному середовищі. З одного боку, це зовнішнє середовище – світ фізичних об'єктів, людей, із якими особистість вступає у взаємодію, а з іншого – внутрішнє середовище, світ власного особистісного осмислення соціальних, духовних значень цих об'єктів.

Відштовхуючись від положень діяльнісного підходу про єдність внутрішньої і зовнішньої діяльності, інтеріоризації та екстеріоризації, ми вважаємо, що рівень полікультурної компетентності майбутнього фахівця аграрної галузі обумовлюється багатством і різноманітністю його індивідуально-специфічного або внутрішнього середовища. Середовище чинить розвивальний і формувальний вплив на студента, надаючи йому свободу вибору й можливість розвитку індивідуально-специфічного або обмежуючи вибір можливостей соціальними нормами, правилами, установками, формуючи тим самим соціально значимі якості полікультурної особистості [1, 21–23].

Освітнє полікультурне середовище полісуб'єктного типу характеризується як середовище, що вирізняється високою внутрішньою мотивованістю, активністю діяльності, емоційним підйомом, позитивним, оптимістичним настроєм, орієнтацією на розкриття особистісного потенціалу. Таке середовище впливає на активність в освоєнні і перетворенні навколишнього світу, відкритість, свободу суджень і вчинків, орієнтації особи на саморозвиток, самореалізацію у сучасному полікультурному соціумі [11, 40].

Полісуб'єктне середовище ми розглядаємо як простір полікультурної діяльності, яка організовується в аграрному університеті, основною цінністю якої є спільна соціокультурна творчість студентів і викладачів, які виступають суб'єктами цих стосунків. Компонентами полісуб'єктного середовища, на нашу думку, виступають: освітній полікультурний процес, який характеризується варіативністю, ситуацією

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЯК СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПОЛІСУБ'ЄКТНОГО ТИПУ В АГРАРНОМУ ВНЗ**

вибору та успіху, орієнтований на створення індивідуальної освітньої траєкторії; суб'єкт-суб'єктна взаємодія педагога і майбутнього фахівця аграрної галузі; духовно-моральна атмосфера полікультурної освіти; соціальні, полікультурні, матеріальні умови. Функціонування майбутнього фахівця аграрної галузі в полісуб'єктному освітньому середовищі пов'язане зі свободою вибору змісту полікультурної освіти, педагога, освітньої траєкторії.

Варіативність припускає різноманітність варіантів змісту освіти, тобто диференціацію та диверсифікацію її предметного змісту. Мається на увазі наявність в одній науковій дисципліні різних за змістом і рівнем складності освітніх програм, розроблених виходячи з інтересів і потреб особистості. Варіативність – це можливість вибору педагогом і студентом організаційних форм, методів, технологій педагогічного процесу [11, 41]. Спочатку активність у виборі форм навчання проявляє педагог, але він це здійснює, відштовхуючись від інтересів та індивідуальних особливостей студентів. Однак головний акцент в організації освітнього полікультурного середовища як соціальної системи полісуб'єктного типу в аграрному ВНЗ робиться на практико-орієнтовані, насичені полікультурним змістом заняття. Вони можуть бути реалізовані як ділові і рольові ігри, прес-конференції, круглі столи, змагання, КВН-творчості, віртуальні екскурсії, індивідуальні звіти, аукціони, диспути, вікторини тощо.

Отож діяльність педагога умовно можна розділити на декілька складових: з'ясування потреб майбутнього фахівця аграрної галузі; проектування способів представлення змісту полікультурної освіти; визначення засобів, форм, методів, технологій навчання, виховання, педагогічної соціокультурної підтримки; організація освітнього полікультурного процесу; самоаналіз, педагогічна рефлексія; корекційні заходи. На кожному етапі педагог здійснює вибір, відштовхуючись від свого творчого потенціалу,

індивідуальності студента, його потреб, мотивів, міри самовизначення, самореалізації.

Суб'єкт-суб'єктна взаємодія носить творчий предметно-перетворювальний характер, незалежно від того, на що воно спрямоване – на світ речей, навколишніх явищ, спілкування або управління власними станами. Створення духовно-моральної атмосфери детермінує формування полісуб'єктного середовища навчального закладу. Духовно-моральна атмосфера передбачає, що духовні потреби особи, під якими розуміють спосіб існування духовного багатства, який означає різносторонню обізнаність людини, ядром якої виступає світогляд, займають першорядне місце в діяльності навчального закладу і педагога. Цінності, які лежать в основі організації полісуб'єктного середовища зорієнтовані на пріоритет загальнолюдських цінностей, гармонійну соціальну взаємодію особистості з середовищем, що характеризується взаємодопомогою, підтримкою, максимальним розкриття потенціалу. Домінантність цих цінностей у створенні полісуб'єктного середовища навчального закладу сприяє формуванню соціокультурної активності особистості (див. табл. 1) [11, 43].

Суб'єктність являє собою системну якість особистості, яка детермінує специфіку її зовнішньої поведінки. Вагомим чинником становлення суб'єктності є середовище – соціокультурний простір, у який включена людина: культура, система культурних знаків, значень, смислів, які виникають у спільній діяльності студентів і викладача, система взаємодій особистості з однолітками й полікультурним оточенням. Згідно з позицією О. Мурзіної [9, 76], необхідною умовою розвитку суб'єктності майбутнього фахівця аграрної галузі виступає буттєва спільність, яка включає студентів, викладачів, їхніх знайомих, колег, одногрупників, друзів. Науковець закликає вибудовувати стосунки між її членами таким чином, щоб особистість наважувалася реалізовувати свої задуми, діяти самостійно,

Таблиця 1.

Цінності освітнього полісуб'єктного середовища

№	Цінність	Результат створення полісуб'єктного середовища
1	Пріоритет полікультурних цінностей у загальній структурі цінностей	Самовизначення
2	Гармонійна соціальна взаємодія студента з полікультурним середовищем	Самореалізація, діалог культур
3	Максимальне розкриття соціокультурного потенціалу особистості	Соціокультурна активність
4	Усвідомлення власної культурної унікальності, неповторності	Самовизначення, національна ідентифікація

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЯК СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПОЛІСУБ'ЄКТНОГО ТИПУ В АГРАРНОМУ ВНЗ**

проявляти ініціативу, не очікуючи поки їй запропонують зразок. Неабияка роль у взаємодії відводиться полісуб'єктності педагога. Полісуб'єктність – це не тільки суб'єкт-суб'єктне спілкування, але й безперервний діалог зі студентом, відгук у взаємодії, ставлення до студента як до діяча, створення умов для набуття ним суб'єктного досвіду та трансляції своїх суб'єктних якостей.

Інша людина як носій індивідуальної культури виступає фактором становлення суб'єктності особистості та реалізує її потребу в адекватному об'єктивуванні, посилює своїм ставленням її суть, сигналізує суб'єктові про здійснені ним зміни, встановлює зворотний зв'язок, окреслює межі його впливу на навколишню дійсність, дозволяє

налагодити суб'єктні стосунки у цій діаді; реалізує відображення її суб'єктності [9, 77].

Над розробкою структурно-змістовної моделі суб'єктності та полісуб'єктності працювала О. Фалунін (див. табл. 2). Вона цілком логічно трактує етнічну суб'єктність як сформованість у особистості національної самосвідомості (менталітету), здатності до такої форми міжкультурної взаємодії, як інтеграція, що проявляється в умінні входити у світ іншої культури, зберігаючи при цьому цілісність своєї культурної ідентичності. У розумінні “полісуб'єктної особистості” у контексті полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі ми схилиємося до визначення, запропонованого О. Фалунін: “полісуб'єктна

Таблиця 2.

Структурно-змістовна модель суб'єктності та полісуб'єктності

Структура /		Гносеологічна		Аксіологічна		Праксіологічна	
Властивості		1. Пізнати	2. Зрозуміти	3. Пережити	4. Прийняти	5. Допомогти	6. Підтримати
Самодетермінація / Самовираження	1. Можу	Можу (здатний) і хочу (бажаю) пізнати і зрозуміти себе й інших за допомогою наукових теорій, діагностичних технологій та практики взаємодії.		Можу і хочу прийняти себе й інших як даність, самоцінність; ставитися до себе і до інших з позиції поваги, особистісної гідності, з концентруванням на кращі особистісні якості, на сильні соціально значущих характерологічні особливості; будувати суб'єктні відносини.		Можу (здатний) і хочу (бажання) допомагати собі й іншим в особистісному і професійному становленні та розвитку, вирішувати проблемні полікультурні ситуації, знаходити шляхи виходу з конфліктів тощо; підтримувати у важких обставинах. Можу і хочу вміти коригувати свої недоліки, розвивати потрібні якості.	
	2. Хочу						
Саморганізація / самореалізація	3. Потрібно	Потрібно (необхідно для мене і суспільства) застосувати вольові зусилля, усвідомити свою цільову спрямованість на пізнання і розуміння себе та інших.		Потрібно визначитися у виборі пріоритетних норм і цінностей у ставленні до себе й інших людей під час побудови суб'єктних взаємодій, навчитися приймати себе та інших такими, якими вони є.		Потрібно (вважаю за свій обов'язок) працювати над собою (виправляти свої недоліки, розвивати здібності), допомагати іншим, коригувати та розвивати, а також підтримувати інших в особистісному становленні та розвитку.	
Саморозвиток / самоактуалізація	4. Буду	Планую робити і вже щось роблю для розширення наявних у мене знань та розумінь себе й іншого, уявлень про фахову працю, свої якості як полі культурної особистості і професіонала.		Я буду приймати і вже приймаю себе та інших як даність, цінність і неповторність. Я ставлюся і буду ставитися до себе й іншим із позиції поваги, особистісної цінності, будувати стосунки на гуманістичних принципах з опорою на віру в кращі якості людини.		Буду працювати і працюю над оволодінням технологією саморозвитку себе як полікультурної особистості й професіонала. Вважаю своїм покликанням допомагати (коректувати), підтримувати інших, розвивати полісуб'єктність.	
	5. Роблю						

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЯК СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПОЛІСУБ'ЄКТНОГО ТИПУ В АГРАРНОМУ ВНЗ**

особистість – це особа з високим рівнем розвитку особистісної та етнічної суб'єктності, тобто високим рівнем розуміння, прийняття і розвитку себе, своєї культури й особистості Іншого з позиції його особистісної та етнічної суб'єктності” [13, 8].

З вище представленої таблиці можна констатувати, що в освітньому полікультурному середовищі аграрного ВНЗ як соціальної системи полісуб'єктного типу на перший план виходить розвиток суб'єктності і полісуб'єктності особистості майбутнього фахівця аграрної галузі у процесі професійної підготовки на заняттях іноземної мови. При цьому суб'єктність може бути охарактеризована трьома визначальними інтеграційними сутнісними властивостями: самодетермінацією (самопричинністю), самоорганізацією (самоупорядкованістю); саморозвитком (самоодифікація); аполісуб'єктність – самовираженням, самореалізацією і само актуалізацією [13, 28]. Щодо полісуб'єкта, то це спільність, яка розвивається, у якій розвиток кожного суб'єкта опосередкований спільною творчою діяльністю і спілкуванням з іншими суб'єктами і включений в єдиний цілісний процес. На думку І. Вачкова, “полісуб'єкт як спільність розвивається лише у тому випадку, коли процес саморозвитку стає природним і необхідним для усіх суб'єктів. Основною умовою його розвитку (як і в окремого суб'єкта) виступає підвищення рівня самосвідомості суб'єктів, які входять до нього” [3, 45].

Висновки. На основі проведених досліджень ми дійшли висновку, що полісуб'єктна особистість майбутнього фахівця аграрної галузі демонструє здатність до такої форми полікультурної взаємодії, як “консолідація культур”, яку детермінує уміння розуміти й поважати полікультурну реальність, інші традиції та ментальність, встановлювати зв'язки між різними культурними системами, зберігаючи при цьому цілісність своєї культурної ідентичності, та здатність примножувати загальнокультурні цінності за допомогою об'єднання міжкультурних розбіжностей. Оскільки сучасний освітній простір гуманістично-орієнтований і полікультурний за своїм змістом, то процес підготовки майбутнього фахівця має бути спрямований на розвиток його полісуб'єктності, а також на формування його здатності до полікультурної взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і міжкультурних розбіжностей.

Література

1. Атанов Г.О. Теорія діяльнісного навчання / Г.О. Атанов. – К.: Кондор, 2007. – 186 с.

2. Бергер П.А. Социология: биографический подход. Личностно ориентированная социология / П.А. Бергер. – М.: Акад. проект, 2004. – 608 с.

3. Вачков И.В. Полисубъектное взаимодействие в образовательной среде / И.В. Вачков // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2014. – №2. – С. 36 – 50.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2009. – 1736 с.

5. Глазычев В.Л. Сотворение городской среды / В.Л. Глазычев // Муниципальная власть. – 2010. – № 3. – С. 72 – 75.

6. Губин Ю.Н. Формирование социально-культурной активности подростков в полисубъектной среде дополнительного образования: автореферат дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Губин Юрий Николаевич. – Челябинск, 2012. – 24 с.

7. Крылова Н.Б. Социокультурный контекст образования / Н.Б. Крылова // Новые ценности образования. – М.: Инноватор. – 1996. – № 6. – С. 67 – 103.

8. Мануйлов Ю.С. Средовой подход к воспитанию / Ю.С. Мануйлов // Педагогика. – 2000. – №7. – С. 25 – 39.

9. Мурзина Е.Б. Полисубъектная коммуникативно-познавательная среда и ее роль в развитии личности детей старшего дошкольного возраста / Е.Б. Мурзина // Вестник Московского университета имени С.Ю. Витте. – Серия: Педагогика. Образовательные ресурсы и технологии. – 2013. – №1. – С. 75 – 82.

10. Розум С.И. Психология социализации и социальной адаптации человека / С.И. Розум. – СПб.: Речь, 2006. – 365 с.

11. Соколова Н.А. Формирование социальной активности подростков в полисубъектной среде дополнительного образования / Н.А. Соколова, Ю.Н. Губин. – Челябинск: Изд-во Челяб. гос. пед. ун-та, 2014. – 179 с.

12. Столбова Е.А. Формирование основ ценностных ориентаций старших подростков в условиях полисубъектной среды дополнительного образования: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Столбова Елена Александровна. – Москва, 2015. – 176 с.

13. Фалунина Е.В. Психолого-педагогическая модель системы подготовки будущих учителей к работе в пространстве современного образования: автореф. дисс. ... док. психол. наук: 19.00.07 / Фалунина Елена Васильевна. – Москва, 2012. – 64 с.

14. Хейдметс М. Человеческое начало в средообразовании / М. Хейдметс // Социально-

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЯК СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПОЛІСУБ'ЄКТНОГО ТИПУ В АГРАРНОМУ ВНЗ**

психологические основы средообразования. – Таллин: Наука, 1985. – С. 77 – 79.

15. Хуторской А.В. Деятельностное содержание образования / А.В. Хуторской // Новые ценности образования. – 2005. – №5(24). – С. 29 – 34.

References

1. Atanov H.O. (2007). *Teoriia diialnisnogo navchannia [Theory of Active Teaching]*. Kyiv: Kondor, 186 p. [in Ukrainian].

2. Berger P.A. (2004). *Sotsiologhiia: biohraficheskii podkhod [Sociology: The Biography Approach]*. Lychnostno orientirovannaia sotsiologhiia. Moscow: Akad. proekt, 608 p. [in Russian].

3. Vachkov I.V. (2014). *Polisubiektnoie vzaimodeistviie v obrazovatelnoi srede [Multi-subject Interaction in the Educational Environment]*. Psykholohiia. Zhurnal Vysshei shkoly ekonomiki, №2, pp. 36 – 50. [in Russian].

4. Busel V.T.(Ed.). (2009). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi mowy [Advanced Comprehensive Ukrainian Dictionary]*. Kyiv; Irpin: VTF “Perun”, 1736 p. [in Ukrainian].

5. Hlazychev V.L. (2010). *Sotvoreniie horodskoi sredey [Creating An Urban Environment]*. Munitsipalnaia vlast. № 3, pp. 72 – 75 [in Russian].

6. Hubin Yu.N. (2012). *Formirovaniie sotsialno-kulturnoi aktivnosti podrostkov v polisubiektnoi srede dopolnitelnogo obrazovaniia [Forming Teenagers' Socio-cultural Activity in Multicultural Environment of Extra Education]*. Cheliabinsk, 24 p. [in Russian].

7. Krylova N.B. (1996). *Sotsio-kulturnyi kontekst obrazovaniia [Socio-cultural Context of Education]*. Novye tsennosti obrazovaniia. Moscow: Ynnovator, №6, pp. 67 – 103 [in Russian].

8. Manuilov Yu.S. (2000). *Sredovoi podkhod k vospytanyiu [The Environmental Approach to Upbringing]*. Pedahohyka. №7, pp. 25 – 39. [in Russian].

9. Murzina E.B. (2013). *Polysubiektnaia*

kommunikativno-poznavatelnaia sreda i yeie rol v razvitiie lichnosti detei starsheho doshkolnogo vozrasta [Multi-subject Communicatively-educational Environment and its Role in Developing Children's Personalities of Senior Pre-School Age]. Vestnyk Moskovskogo universiteta imeni S.Yu. Vitte. Seriia: Pedagogika. Obrazovatelnyie resursy i tekhnolohii. №1, pp. 75 – 82. [in Russian].

10. Rozum S.Y. (2006). *Psykhologhiia sotsialyzatsii i sotsialnoi adaptatsii cheloveka [Psychology of Socialization and Person's Social Adaptation]*. SPb.: Rech, 365 p. [in Russian].

11. Sokolova N.A., Hubyn Yu.N. (2014). *Formirovaniie sotsialnoi aktivnosti podrostkov v polisubiektnoi srede dopolnitelnogo obrazovaniia [Forming Teenagers' Social Activity in the Extra Educational Environment]*. Cheliabinsk: Izd-vo Cheliab. gos. ped. un-ta, 179 p. [in Russian].

12. Stolbova E.A. (2015). *Formirovaniie osnov tsennostnykh oryentatsii starshikh podrostkov v usloviiakh polysubiektnoi srede dopolnitelnogo obrazovaniia: dyss. ... kand. ped. Nauk [Forming the Bases of Senior Teenagers' Value Orientation in the Extra Education's Conditions]*. Moskva, 176 p. [in Russian].

13. Falunin E.V. (2012) *Psikhologo-pedahohicheskaiia model systemy podgotovki budushchikh uchitelei k rabote v prostranstve sovremennoho obrazovaniia [Psychologically-pedagogic Model of Training Future Teachers to Work in the Modern Educational Space]*. Extended abstract of Doctor's thesis. Moskva, 64 p. [in Russian].

14. Kheidmets M. (1985). *Chelovecheskoe nachalo v sredooobrazovaniie [Human's Origin in the Educational Environment]*. Sotsialno-psykhologicheskiiie osnovy sredooobrazovaniia. Tallyn: Nauka, pp. 77 – 79. [in Russian].

15. Khutorskoi A.V. (2005). *Deiatelnostnoie sodержaniie obrazovaniia [Practical Contents of Education]*. Novye tsennosti obrazovaniia. №5(24). pp. 29 – 34. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 05.03.2017

“Корисним для себе (і для суспільства) буде тільки той, хто пізнав свою природу. Поді людина розуміє свою місію. Своє покликання на землі й виробляє для себе спосіб життя, в основі якого лежить “споріднена праця”. Тільки так людина може самоствердитися і самореалізуватися, а значить стати щасливою”.

Григорій Сковорода
український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог

